

УДК 339.187.6:334.758

Яремко І. Й.

ЛІЗИНГОВИЙ МЕХАНІЗМ У СИСТЕМІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ІНТЕГРОВАНИХ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКИХ СТРУКТУР

Досліджуються особливості механізму впровадження лізингових операцій у діяльності інтегрованих структур для нарощування виробничо-технологічного потенціалу.

Ключові слова: інтегровані структури, інвестиційний механізм, лізинг, виробничо-інноваційний потенціал

Yaremko I.

LEASING MECHANISM IN SYSTEM OF THE INVESTMENT FORMING OF RESOURCE BASE OF THE COMPUTER-INTEGRATED PRODUCTION-ECONOMIC STRUCTURE

The features of the mechanism of introduction of leasing activity in the integrated structures to build industrial and technological potential.

Keywords: integrated structure, the investment mechanism, leasing, production and innovation potential

Вступ. Використання у практичній діяльності нових видів інноваційних технологій і засобів виробництва є неодмінною умовою забезпечення можливостей функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, набуття ним потенціалу конкурентоспроможності. Розвиток виробничої сфери, оновлення техніко-технологічних засобів є визначальними для забезпечення задекларованих соціально-економічних перетворень у національній економіці. Передусім це стосується великих інтегрованих виробничо-господарських структур, які “забезпечують технологічний процес, економічне зростання і соціальну захищеність громадян” [1, с.9]. В умовах стабілізації вітчизняних інтегрованих структур проблемні питання фінансового забезпечення процесів формування їхнього виробничо-інноваційного потенціалу можуть вирішуватися на основі використання лізингу.

Актуальність наукових досліджень лізингу як практично дієвого механізму інвестиційної складової формування та розвитку ресурсного потенціалу підприємств національної економіки, передусім в межах великих корпоративних структур, із достатнім рівнем доказовості аргументується у працях вітчизняних науковців [2, 3, 4, 5]. У цих і споріднених дослідженнях обґрунтовується, що “лізинг, як складне економічне явище, виконує важливі функції у формуванні багаторівневої економіки і активізації виробничої діяльності” [6], а також те, що “трансформаційні процеси, які відбуваються в економіці України, потребують подальшого розкриття та поглиблення економічного змісту і суті лізингу, його функцій в ринковій економіці” [7, с.112].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Опрацьований масив інформаційних джерел у предметній сфері дає змогу стверджувати, що в переважній більшості праць лізинг визнається ефективним механізмом інвестування, який в умовах стагнації і рецесії світової економіки вважається одним із ефективних шляхів розвитку потенціалу великих виробничо-господарських структур. Тому науковцями й пропонуються різноспрямовані підходи до розвитку лізингових відносин. М. М. Іонова основними завданнями у цій сфері предметних досліджень вбачає “виявлення сприятливих передумов здійснення міжнародного лізингу як механізму активізації інвестиційних процесів в умовах формування нової конфігурації глобальної економіки” [8, с.113].

Попри таку достатньо аргументовану позицію щодо розвитку лізингової діяльності, серед науковців існують й обґрунтування про надмірний нахил вітчизняних досліджень лізингової діяльності до контексту розвинутих економік, надмірність спрямувань до прямого аналізу світового досвіду з метою впровадження вироблених засадних принципів в українську практику. А тому, як вважають А. Г. Загородній, Н. Ю. Подольчак і Н. І. Подольчак, “праці українських дослідників переважно мають загальний, а подекуди й фрагментарний характер”. Ними обґрунтовується, що “теоретичних напрацювань щодо функціонального аспекту лізингу, проблем національного ринку лізингових послуг, закономірностей реалізації лізингової діяльності, організаційно-економічного статусу потенційних лізингодавців на ринку лізингу недостатньо” [9, с.5].

Завдання дослідження. Розкриття ефективності процесів утворення інтегрованих структур у національній економіці та можливості використання лізингу як інвестиційного механізму формування їх інноваційно-виробничого потенціалу. Узагальнення передумов та можливостей нагромадження капітальних активів в економічне володіння інтегрованих структур в умовах трансформаційних процесів національної економіки.

Лізинговий механізм у системі інвестиційно-го середовища. Динамічний розвиток науково-технічного прогресу і зміни технологій виробництва зумовлюють концентрацію капіталу окремих економічних систем в інтегровані соціально-виробничі структури. Саме така організація бізнес-структур дає змогу, як вважається в сучасній економіці, отримувати конкурентні переваги на ринках товарів, капіталів, інвестицій. Виходячи із практики функціонування крупних компаній, масштабних процесів злиття і поглинання чи інших форм об'єднань, можна стверджувати, що ці процеси є закономірними для сучасної глобальної економіки. Саме тому у багатьох публікаціях наводиться низка аргументів, що “сучасний рівень конкуренції, розвиток техніки і технології та процеси глобалізації вимагають від підприємств розробки адекватної стратегії поведінки... серед існуючих механізмів підвищення конкурентоспроможності все більш істотними стають інтеграційні стратегії розвитку підприємств” [10].

Статистичні дані засвідчують, що суспільно значимі інтегровані виробничо-господарські струк-

тури, крім вищої ефективності свого функціонування, забезпечують розвиток технологічного прогресу, відіграють визначальну роль у забезпеченні економічного зростання будь-якої національної економіки. Безперечно, що вітчизняні підприємства (у тому числі у формі інтегрованих структур), неспроможні, в силу багатьох факторів, за короткостроковий період набути статусу високотехнологічних і конкурентних суб'єктів. Тобто, “досягнення конкурентних переваг можливе на основі інтегрованих структур, проте використання лише традиційних ресурсів і підходів для багатьох вітчизняних підприємств неможливо” [11].

Досягнення задекларованого соціально-економічного розвитку національної економіки багато в чому залежить від ефективності функціонування капіталомістких інтегрованих структур. Їхня діяльність здійснюється у різноманітних формах – холдинги, групи бізнес структури, концерни, корпорації, фінансово-промислові групи, які утворилися внаслідок об'єднання підприємств і організацій. У чисельних публікаціях досліджені мотиви їх створення, особливості, переваги і недоліки їх діяльності, ефективність функціонування і вплив на національне суспільно-економічне середовище загалом. Незважаючи на неоднозначність висновків науковців та аналітиків стосовно позитивних і негативних сторін та в розрізі наведених вище аспектів функціонування вітчизняних інтегрованих структур, у сучасній практиці два принципові моменти визначають провідне місце корпоративних структур в національних інноваційних системах провідних країн: 1) масштаби використовуваних ресурсів та отриманих результатів; 2) економічна відповідальність за створення і комерційну реалізацію науково-технічних досягнень [1].

У тематично-статистичних інформаційних джерелах наводиться питома вага інтегрованих структур у розвинутих економіках, чисельність дослідницьких лабораторій, що зосереджені у таких економічних суб'єктах тощо. Крім цього, у науково-аналітичних інформаційних джерелах відзначається, що теорія і практика сучасного менеджменту подають значну кількість причин, що спонукають входження підприємств до інтегрованих об'єднань. Серед них виділяють прагнення підприємств до отримання та підсилення синергетичного ефекту (тобто ефекту, сукупний результат якого при участі у об'єднанні для підприємства буде перевищувати суму результатів окремих дій підприємств), що може виникнути завдяки економії, зумовленої масштабними діяльностями, комбінуванням взаємодоповнюючих ресурсів, мінімізації транзакційних витрат, зниженням тиску з боку конкурентів, збільшенням ринкової влади тощо [10, с.5].

Досліджуючи діяльність інтегрованих бізнес-груп в російській економіці, науковцями, поряд з висновками, що їх утворення “достатньо точно відповідають сучасним тенденціям формування корпоративного сектора на ринках, що розвиваються”, відзначається низка проблемних аспектів, зокрема “відсутність фінансових посередників, що призводять до зростання витрат на придбання необхідних факторів виробництва, в тому числі інноваційних” [12, с. 90, 95]. Безперечно, що “подолати всі напруги фінансування інвестиційного процесу і забезпечити

розповсюдження нових технологій та науко-технологічних досягнень можливо лише за допомогою висококонцентрованого капіталу, що формується саме в межах великих корпоративних структур” [1, с.9]. Проте, відсутність власних коштів, висока вартість кредитних ресурсів і низька інвестиційна привабливість вітчизняних інтегрованих структур спричинює потребу пошуку інших видів ефективного механізму інвестування інноваційних засобів виробництва.

Одним із видів інвестиційного механізму виступає лізинг, який “як складне економічне явище виконує важливі функції у формуванні багаторівневої економіки і активізації виробничої діяльності” [3, 6], виступає додатковим каталізатором розвитку економічних процесів й активізації підприємницької діяльності, методом фінансування процесів формування матеріально-технічної бази підприємств реального сектора економіки. Базовий принцип лізингу, як особливої форми довгострокової оренди, полягає в тому, що лізингоодержувач використовує у своїй діяльності, а їх власником залишається лізингова компанія. Загалом лізингові операції достатньо мірою кореспондують із сучасною ресурсною концепцією, за якою максимізація результатів діяльності економічного суб’єкта пов’язується з правом економічної власності, а не юридичного праволодіння.

Ефективність лізингу підтверджується його використанням у розвинутих економіках, де він складає значну питому вагу капітальних інвестицій (у деяких країнах частка лізингу в інвестиціях до основних фондів складає близько 30%). Цьому, крім інших факторів, сприяють стабільне і стимулююче законодавче поле та сприятливе податкове середовище. Ураховуючи позитивний досвід країн з масштабним і ефективним використанням лізингу, у вітчизняній практиці існує потреба аналізу й оцінки впливу лізингових операцій на формування інвестиційного механізму. У контексті вітчизняних законодавчих норм лізинг розглядається засобом забезпечення капіталовкладень, альтернативним банківському кредитуванню форми фінансування інвестиційної діяльності виробничих підприємств.

У вітчизняній практиці лізинг, як ефективний фінансовий інструмент розширення інвестиційної діяльності, використовується у недостатніх обсягах. В Україні лізингові послуги реально можуть надавати банківські установи, оскільки в інших суб’єктів (лізингові компанії) існують проблеми недостатньої мобілізації фінансового капіталу. Крім низки суб’єктивних факторів, очевидно причиною невеликого поширення лізингової діяльності в Україні можна вважати недостатньо розроблені загально теоретичні положення нагромадження основного капіталу в системі ринкової трансформації: “недостатність знань у галузі лізингу призводить до зменшення обсягів угод, незважаючи на те, що IFS (International Finance Corporation) проводять публічну освітню компанію стосовно лізингу як альтернативного фінансового інструменту” [7, с.113].

Висновки. Капіталомісткі виробничо-господарські структури, утворені внаслідок інтеграційних процесів, у порівнянні з окремими підприємствами мають вищі можливості формування іннова-

ційно-виробничого потенціалу. Концепція інноваційного розвитку таких інтегрованих виробничо-господарських структур повинна виходити із їх стратегічної важливості для національної економіки, ураховуючи державну підтримку у набутті ними нових інноваційних технологій.

Однією із дієвих компонентних складових формування диверсифікованих системи фінансування інноваційно-виробничої бази вітчизняних інтегрованих структур доцільно розглядати лізингові інвестиційні механізми. Для активізації його провадження у вітчизняну практику як економічно доцільного засобу переоснащення потенціалу інтегрованих виробничо-господарських структур необхідні коригування законодавчої регламентації лізингової діяльності, зокрема норм оподаткування і амортизації об’єктів лізингу, розроблення програм щодо спеціалізації лізингових компаній та покриття можливих ризиків у цій сфері діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федулова Л. І. Інтеграційні процеси корпоративних структур: можливості для інноваційного розвитку економіки України / Л. І. Федулова // Економічна теорія. – 2007. – № 3. – С. 9-31.
2. Ульяновченко О. В. Актуальні проблеми лізингу як фінансового механізму формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки / О. В. Ульяновченко // Держава та регіони. – 2009. – № 4. – С. 189-194.
3. Холодний Г. О. Лізинг в інвестиційному механізмі інноваційного розвитку підприємства / Г. О. Холодний. – Х. : КНЕУ, 2007. – 196 с.
4. Іньшакова О. О. Перспективи лізингу для модифікації матеріальної бази промислових підприємств / О. О. Іньшакова : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>
5. Загородній А. Г. Планування та організація оновлення основних засобів на засадах лізингу : монографія / А. Г. Загородній, Н. Є. Селюченко. – Львів : ЛБУ НБУ, 2002. – 143 с.
6. Горбатенко О. А. Проблеми та перспективи розвитку лізингових відносин в Україні / О. А. Горбатенко // Економічний вісник університету. – 2011. – № 17 (2).
7. Терехов В. І. Вдосконалення механізму впровадження лізингу в господарську діяльність країни / В. І. Терехов, О. В. Терехова // Вчені записки Університету економіки і права “КРОК”. – 2009. – Вип. 18. – С.112-123.
8. Іонова М. М. Міжнародний лізинг як механізм інвестування в умовах посткризового розвитку світової економіки / М. М. Іонова // Вісник МНТК. Серія Економіка. – 2010. – № 2(5). – С.112-117.
9. Економічне оцінювання лізингової діяльності підприємства : монографія / А. Г. Загородній, Н. Ю. Подольчак, Н. І. Подольчак. – Львів : ЗУКЦ, ПП НВФ “Біарп”, 2011. – 248 с.
10. Гостева І. С. Поняття та види інтегрованих підприємств / І. С. Гостева : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Sos_Gum/2008_20/gosteva.pdf.

11. Чорна О. Ю. Інтегровані структури промисловості: сутність, поняття, класифікація / О. Ю. Чорна : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Sos_Gum/Emp/2010_22_1/

12. Дынкин А. Интегрированные бизнес-группы в Российской экономике / А. Дынкин, А. Соколов // Вопросы экономики. – 2002. – № 4. – С.78-95.